

Bouwdag van de Vereniging Toezichthouders in Woningcorporaties

Als corporaties niet meer innoveren,
wie dan nog wel?

30-04-2026 | Jeroen de Willigen
Voorzitter BNA (Koninklijke Bond Nederlandse Architectenbureaus)

BNA Koninklijke Bond
van Nederlandse
Architectenbureaus

The Fountainhead van Ayn Rand uit 1943

Protagonist architect Howard Roarke propageert egoïsme en individualisme.

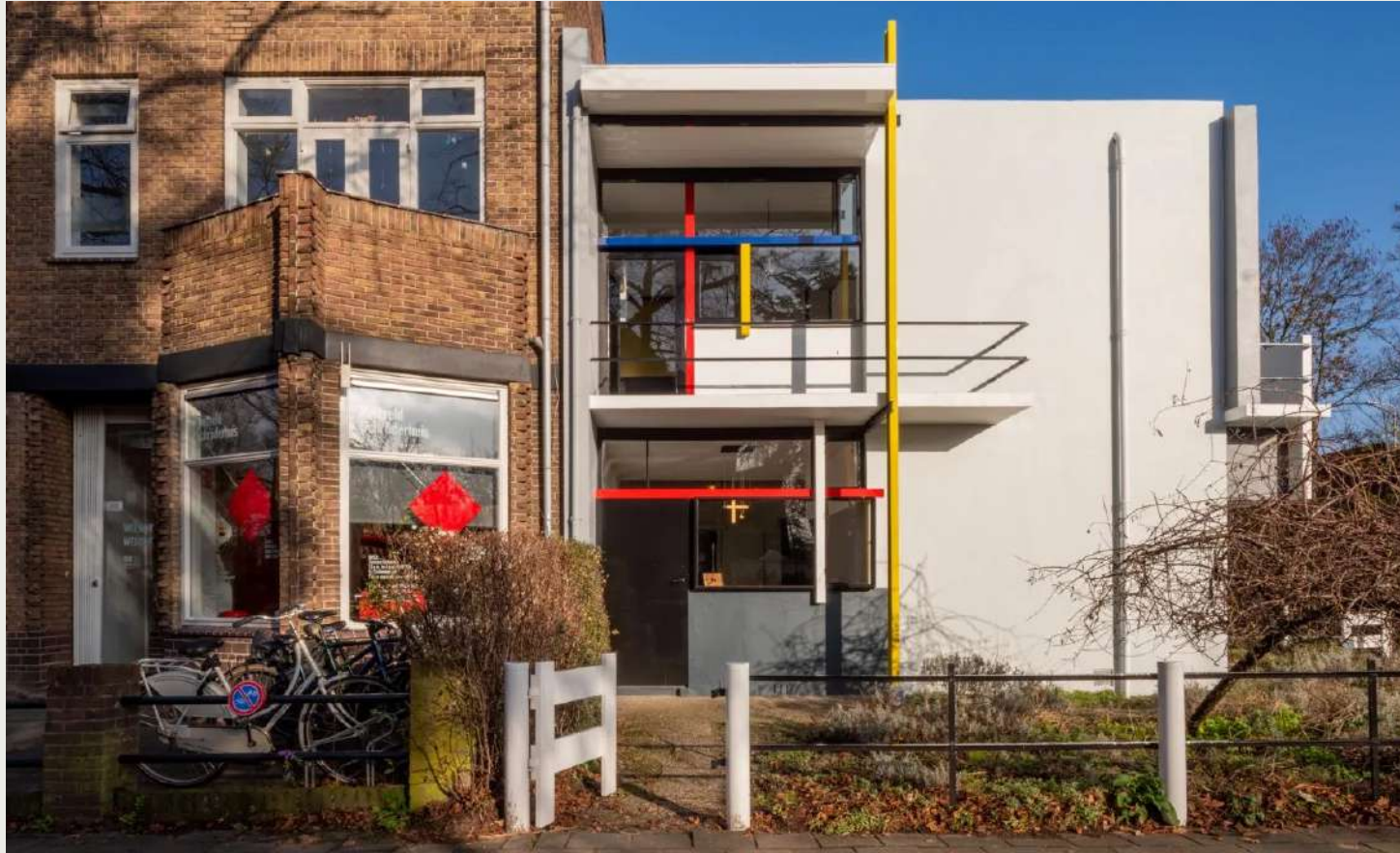
Architectuur is zelden een autonome bezigheid

Cornelis van Eesteren in Polen (1956)

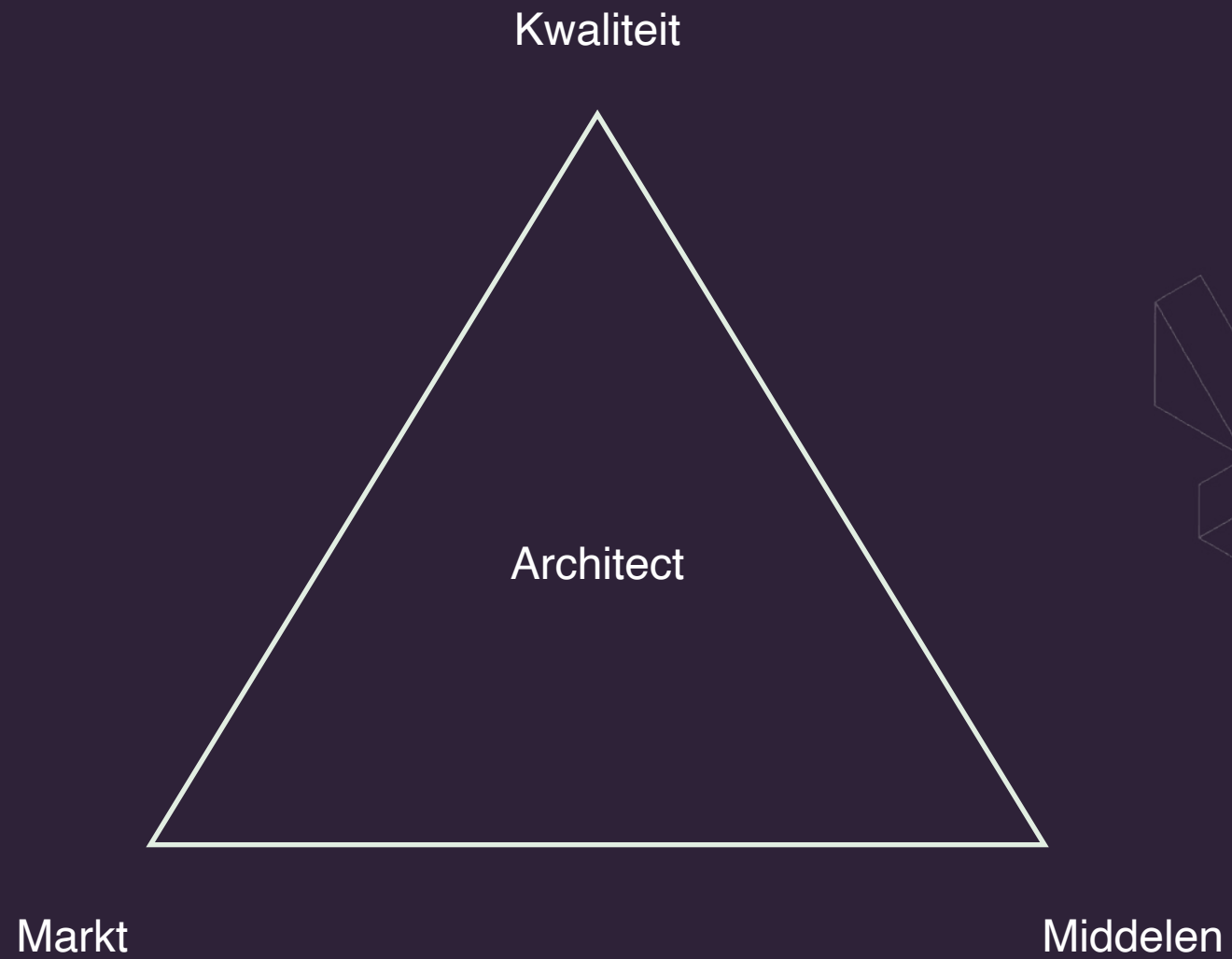
Truus Schröder (1889-1985) en Gerrit Rietveld (1888-1964)

Samen met Gerrit Rietveld bedacht en bouwde Truus Schröder in 1925 het Rietveld-Schröderhuis

De architect in het centrum

Ontwerpen als een middel dat verbindt, communiceert en inzichten deelt. En dus helpt in een besluitvormend proces. Dit vereist zowel kennis van ontwerpen en van organisatie van processen in de diverse fases. Deze ontwerpende benadering helpt bij vastgelopen besluitvorming en om tot een gedeelde ambitie te komen tussen actoren met verschillende belangen.

Ontwerpend onderzoek

Als architect moet je hard werken

Urgente opgaven: inclusiviteit en klimaatverandering

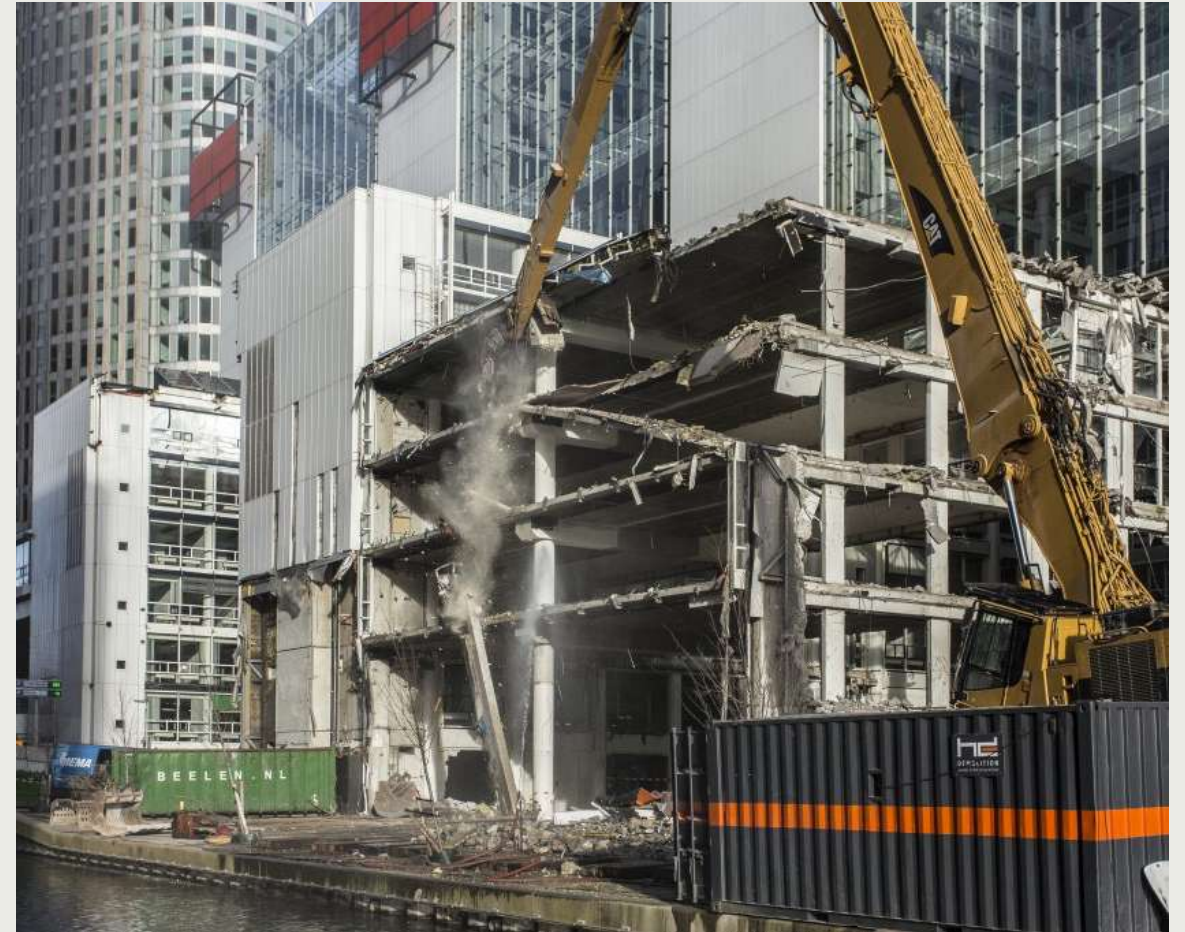
Grote problemen vragen ook een ruimtelijk antwoord.

‘Als je een visie zoekt, moet je naar de oogarts’

Mark Rutte, minister president (2010 - 2024), Ministerie van Vrom (1982 - 2010; 2024-)

IJsselcentrale (1946)

Albert Johan van der Steur (1895-1963)

Normaalwoningen

“Wanneer de Nederlandse architectenwereld [...] een proef met de normaalwoning zou afwijzen, dan zou de normaalwoning er tóch komen, maar dan zonder onze invloed en zonder waarborgen, dat uit de normaalwoning architectonisch, sociaal en economisch zou worden gehaald wat erin zit, en wat door systematische medewerking van de Nederlandse architectenwereld wél kan worden bereikt. [...]

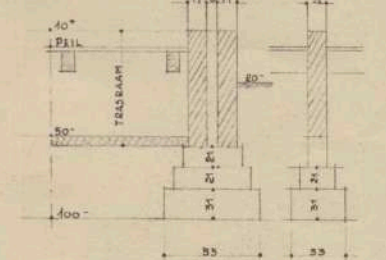
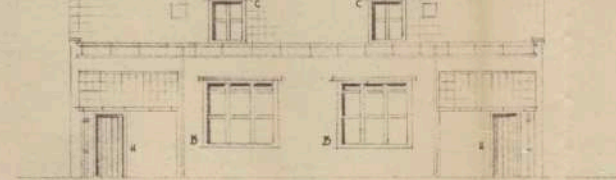
Wanneer de architecten de normaalwoning zouden aanvaarden, legt dit op hen de verplichting tot een medewerking ‘con amore’, met de doelmatige inschakeling van alle bekwame, op dit doel gerichte krachten.”

Normaal woningen Appingedam

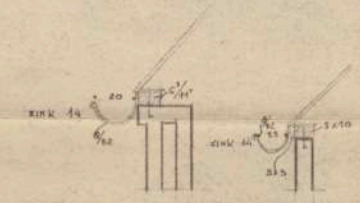
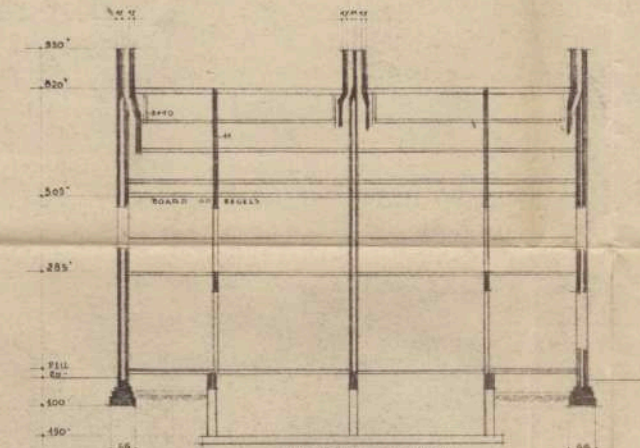
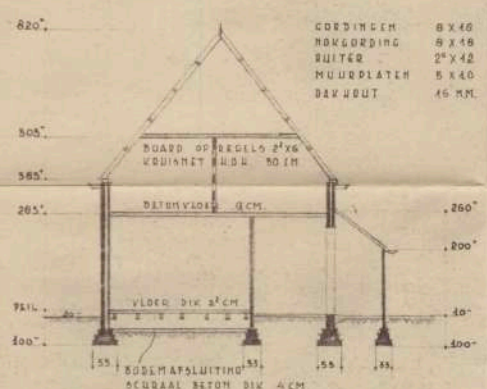
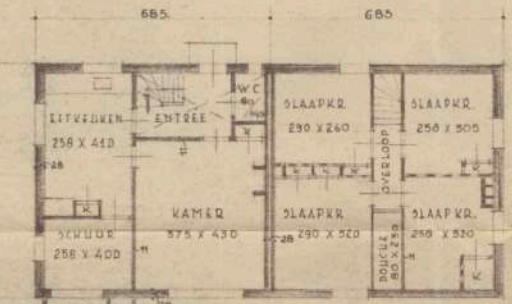
Normaal woningen Appingedam

K.G.Olsmeyer

ACHTERGEVEL

DETAIL FUNDERING 1:20

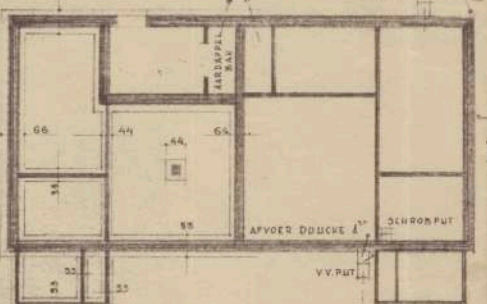
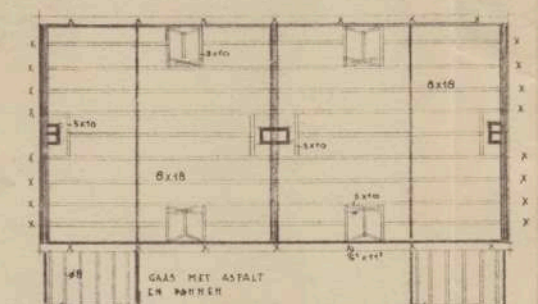
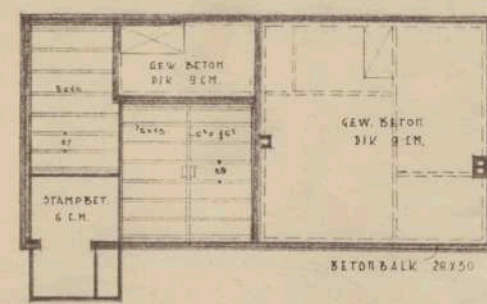
DOOR DETAILS 1:20

BEG. GROND VERDIEPING

DWARSDOORSNED

LANGSDOORSNED

KLASS. INHOUD 260 M³
 SCHUUR 27 -
 VELDER 44 -
 BOUWK INHOUD 295 -

FUNDERING BIJLIERING

BEG. GROND BALKLAAG VERD. VLOER

KAPPLAN

Alledaagse architectuur: Blend in, Stand Out

Auguste Perret gaf een verhelderende definitie van alledaagsheid in de architectuur.

“Een gebouw dat altijd al lijkt te hebben bestaan, verwijst direct naar kwesties van bestendigheid en het vermogen om op de een of andere manier onopgemerkt te blijven, of in ieder geval niet te opvallend te worden.”

Auguste Perret, Contribution à une théorie de l'architecture (Andrea Wahl, 1952).

Le Havre (1945 - 1964)

Unesco monument in modulair prefab beton.

Point-du-Jour in Boulogne-Billancourt

Het werd gebouwd tussen 1957 en 1963 en dit complex bestaat uit meer dan 2.000 woningen op een complex perceel.

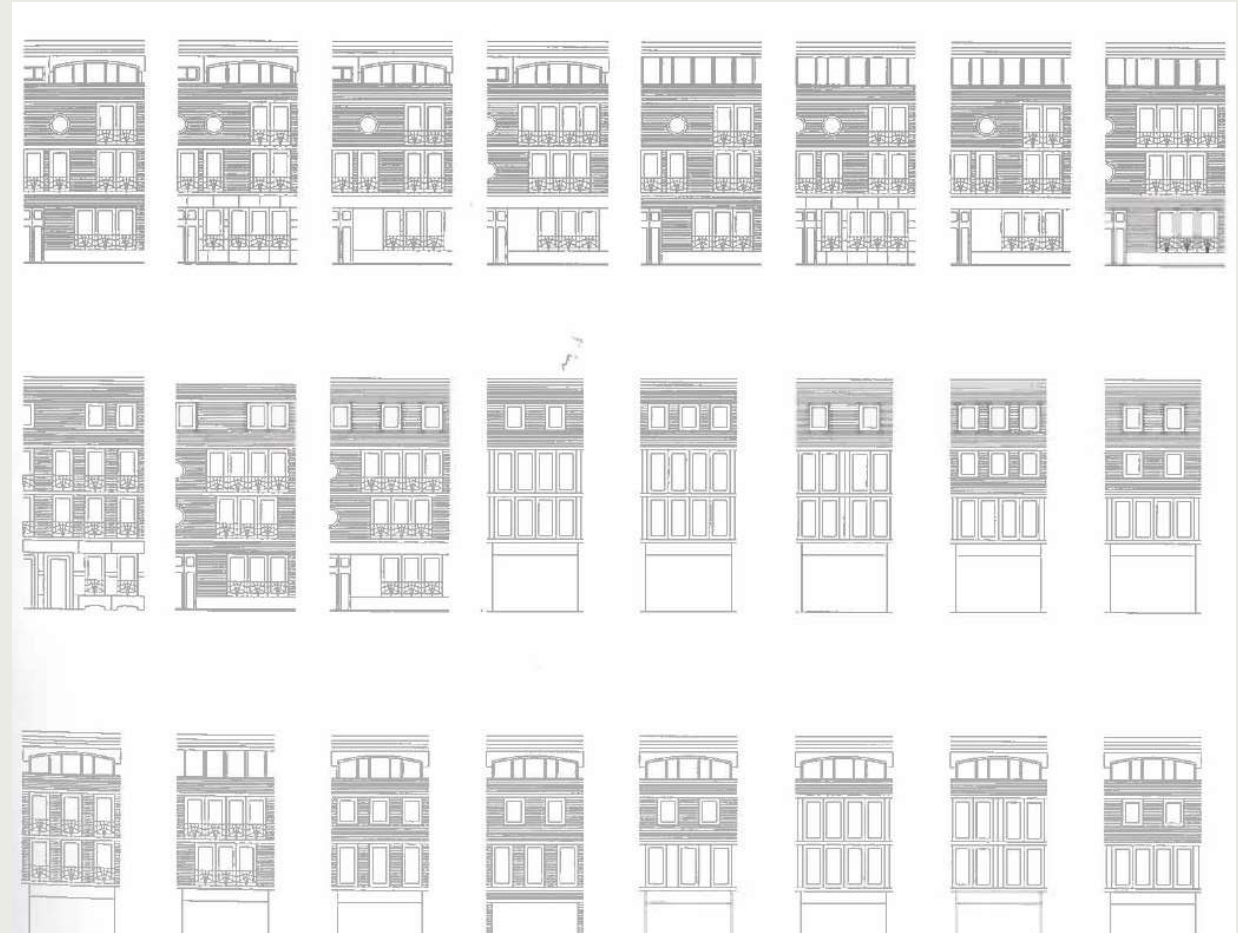
Fernand Pouillon (1912-1986)

Ontwikkellende en bouwende architect, werd in 1962 gearresteerd en veroordeeld tot 4 jaar gevangenisstraf

Vaillantlaan Den Haag

Bouwdoos van Jo Coenen, ontwerpen van meerdere architecten (1989 - 2006)

Stedenbouwkundige innovaties tijdens crisis en schaarste

Gezicht op de Gouden Bocht in de Herengracht

Gerrit Adrieansz Berckheyde 1672 als voorbeeld voor organisch ontwikkelen.

Bijlmerangst is een te genezen fobie voor visies en grootschalig denken

Sinds 2008 is een beetje olie tussen de verschillende partijen nodig

We weten niet zo goed meer hoe we moeten samenwerken.

Overhoeks

Grunobuurt

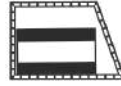
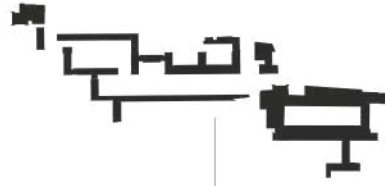
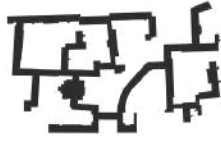

Een hernieuwde vorm van stedenbouw die het opschalen van woningbouwproductie faciliteert, en tegelijkertijd samenhang tussen publieke ruimte en menselijke maat brengt; waarbij de tussenschaal van groene hoven stad en woning, en mensen verbindt.

- 1901
Woningwet
- 1916-1919
Spaarndammerbuurt, Amsterdam
Van der Mey, circa 500 woningen
- 1919
Justus van Effenblok, Rotterdam
Brinkman, circa 250 woningen
- 1924-1928
De Borstei, München
Bernhard Borst, circa 750 woningen
- 1925-1929
Rabenhof, Wenen
Aichinger & Schmid, circa 1100 woningen
- 1927-1929
Plan Zuid, Amsterdam
Hendrik Berlage
- 1929-1930
Carl Legien Housing Estate, Berlijn
Bruno Taut, circa 1100 woningen
- 1930
HBM Groupe Henri Brisson, Parijs
Louis Laurent, 950 woningen
- 1934-1935
De Eendracht Vroesenlaan, Rotterdam
Van den Broek
- 1934-1958
Dronningegården, Kopenhagen
Kay Fisker, circa 150 woningen
- 1936
La Cité Garnier, Parijs
Léon-Joseph Madeline
- 1937
Dolphin Square, London
Gordon Jeeves, 1250 woningen
- 1945-1964
Le Havre
Auguste Perret
- 1952
Pendrecht, Rotterdam
Lotte Stam Beese
- 1957-1963
Boulogne Billancourt, Paris
Fernand Pouillon, circa 2250 woningen
- 1977
Wohnen am Volkspark, Berlin-Wilmersdorf
Christine Jachmann, 245 woningen
- 1982
De Peperclip, Rotterdam
Carel Weeber, circa 550 woningen
- 1994
Piraeus, Amsterdam
Hans Kollhoff, circa 300 woningen
- 1999
IJburg, Amsterdam
Architekten Cie e.a.
- 2004-2024
Grunobuurt, Groningen
De Zwarte Hond, 800 woningen
- 2014
Cabinet of Curiosities, Prix de Rome, Rotterdam
Donna van Milligen Bieleke
- 2018
Suikerzijde, Groningen
De Zwarte Hond e.a.
- 2022
Beatrixplein, Haarlem
De Zwarte Hond, circa 550 woningen
- 2023
Oostzijde Stationsgebied Best
De Zwarte Hond, circa 600 woningen
- 2024
Wapenrusttaam, Apeldoorn
De Zwarte Hond, circa 500 woningen

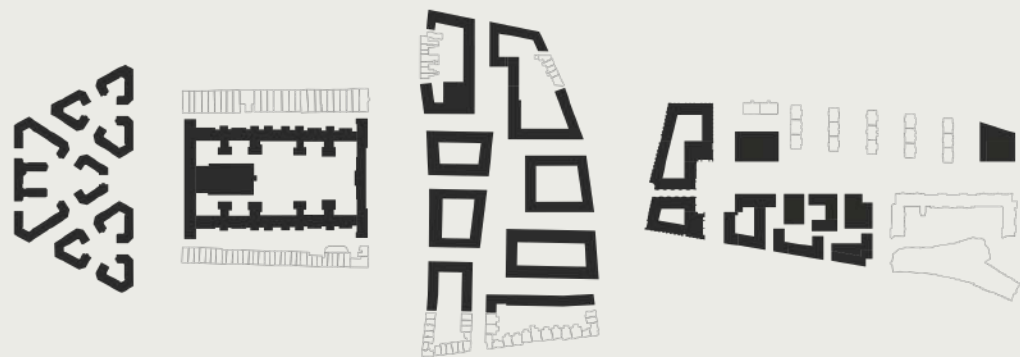

2018
Suikerzijde, Groningen
De Zwarte Hond e.a.

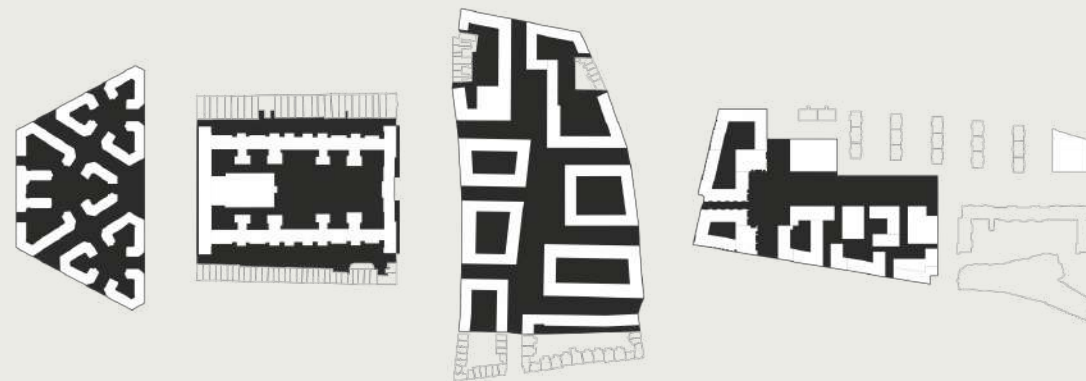

Zes ontwerpkenmerken

01 Ruimtevormend

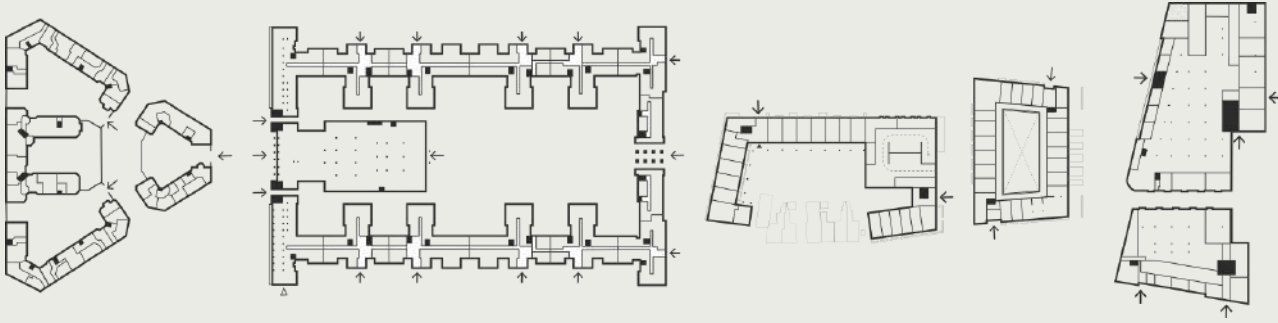
02 Hoge dichtheid

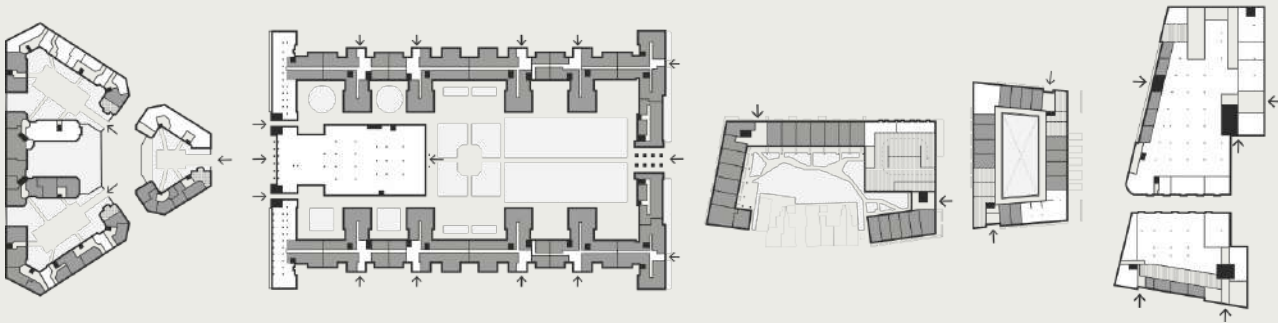
03 Doorwaadbare stad

04 Rationeel ontwerp

05 Gemengde stad

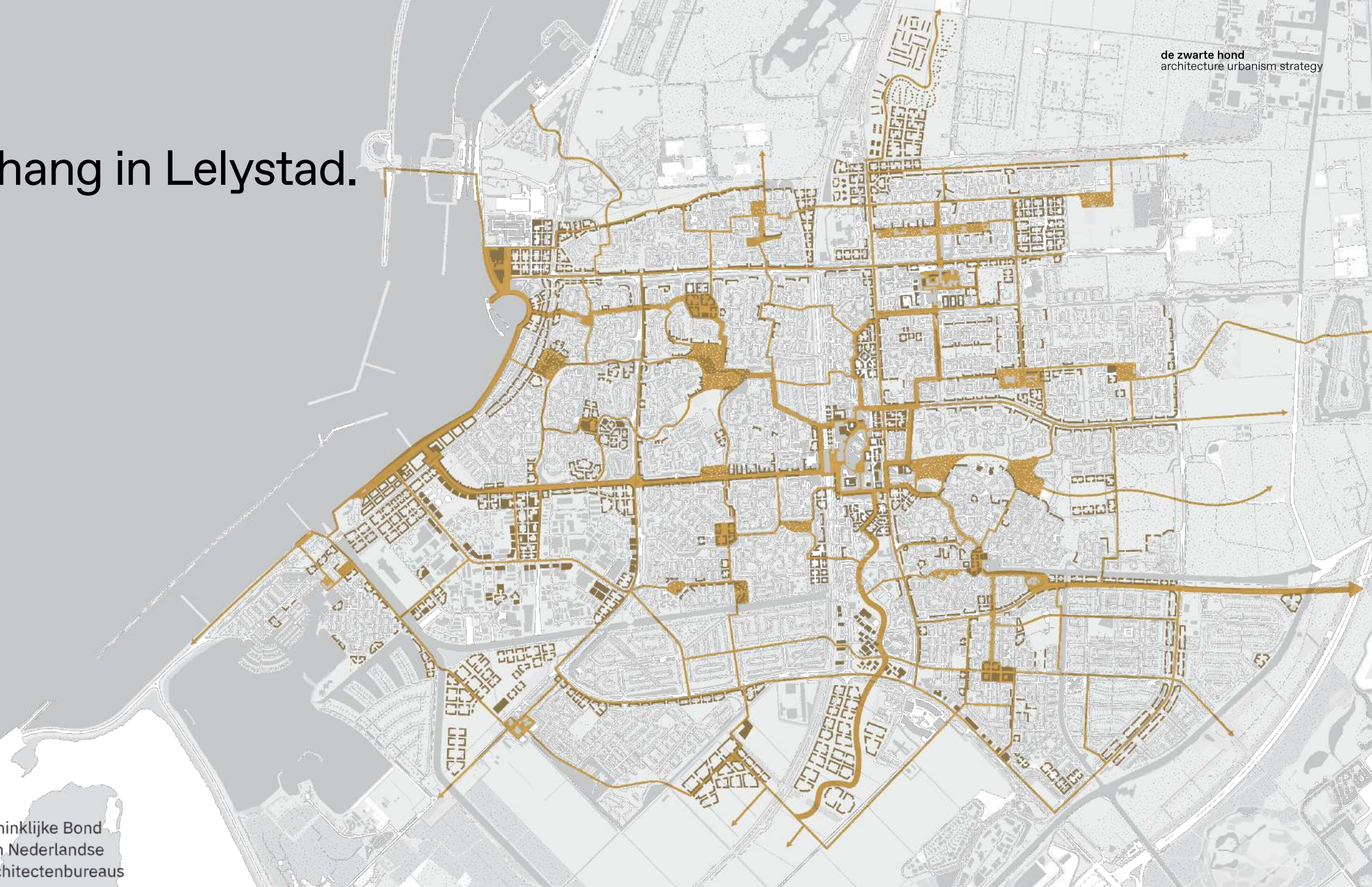
06 Ornament

Buiten de stad, of binnen de stad?
(Of zelfs 10 nieuwe steden?)

Samenhang in Lelystad.

Lelystad valt in buurten uit elkaar.

Ensembles

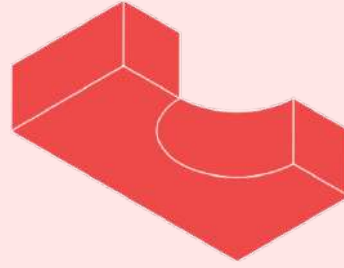
Door het toevoegen van ensembles maken we samenhang.

In totaal 25.000 woningen

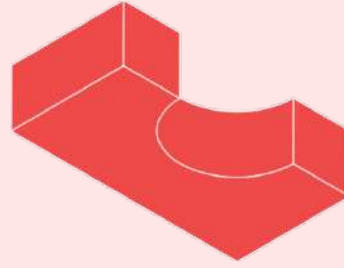
Door veelal binnenstedelijke te verdichten

Rolverdeling

“Systeembouw is geen conjunctuurverschijnsel. Deze zal niet meer van de bouw markt verdwijnen. Het streven naar industrialisatie is onontkoombaar. Het eeuwenoude bouwbedrijf zit vast aan allerlei gewoonten en de traditionele bouw heeft een goede functie vervuld. De vraag is: hoe kan men de huidige situatie het hoofd bieden. De 24.000 aannemers in ons land [...] zijn niet in staat op dit ogenblik de bouwmarkt te verzadigen. Een goede samenwerking tussen de opdrachtgever, de architect als vormgever en de systeembouwer als constructeur, allen werkend op gelijk niveau, schept de beste kansen voor de toekomst.”

Rolverdeling

“Systeembouw is geen conjunctuurverschijnsel. Deze zal niet meer van de bouw markt verdwijnen. Het streven naar industrialisatie is onontkoombaar. Het eeuwenoude bouwbedrijf zit vast aan allerlei gewoonten en de traditionele bouw heeft een goede functie vervuld. De vraag is: hoe kan men de huidige situatie het hoofd bieden. De 24.000 aannemers in ons land [...] zijn niet in staat op dit ogenblik de bouwmarkt te verzadigen. Een goede samenwerking tussen de opdrachtgever, de architect als vormgever en de systeembouwer als constructeur, allen werkend op gelijk niveau, schept de beste kansen voor de toekomst.”

VOORZITTER VAN DE VERENIGING VAN SYSTEEMBOUWERS H. ROTTINGHUIS IN TIJDSCHRIFT BOUW, 4 AUGUSTUS 1956.

- 1. Denk groot**
  - 2. Maak het beter**
  - 3. Innoveer**
  - 4. Ontwerp (of laat dat doen)**
-

Dank

